

РЕФОРМУВАННЯ СКЛАДОВИХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті досліджуються сучасні підходи до оцінювання рівня безпеки держав і регіонів в умовах трансформації міжнародного безпекового середовища. Проаналізовано основні міжнародні індекси – *Global Peace Index*, індекс якості життя *Economist Intelligence Unit*, індекс процвітання *Legatum* та індекс військової потужності *Global Firepower* – щодо їхніх методологічних особливостей, переваг та обмежень. Встановлено, що жоден із зазначених інструментів не відображає якісних параметрів сучасних збройних сил, зокрема ролі безпілотних авіаційних систем, засобів радіоелектронної боротьби та рівня бойового досвіду особового складу.

Розглянуто зміну воєнно-політичної обстановки в Європі, зростання гібридних загроз з боку Російської Федерації та необхідність реформування архітектури регіональної безпеки. Обґрунтовано доцільність формування нових механізмів військово-політичного співробітництва та посилення оборонної взаємодії між європейськими державами. Проаналізовано роль України як ключового елемента системи безпеки континенту з огляду на набутий бойовий досвід, розвиток безпілотних технологій і здатність до адаптації сучасних засобів ведення збройної боротьби.

Обґрунтовано висновок, що існуючі рейтингові системи потребують удосконалення з урахуванням нових чинників сучасної війни, а подальший розвиток європейської системи безпеки доцільно пов'язувати з формуванням інтегрованих збройних сил, у яких Україна відіграватиме ключову роль.

¹ Кандидат політичних наук, доцент, професор кафедри тактико-спеціальних дисциплін інституту піхоти, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Україна. E-mail: analitik35@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-8272-4752>.

² Старший викладач кафедри тактико-спеціальних дисциплін інституту піхоти, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Україна. E-mail: ljusi4kaa@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0002-1825-1257>.

Ключові слова: воєнна безпека, міжнародна безпека, європейська безпека, індекси безпеки, *Global Peace Index*, *Global Firepower*, інтегровані збройні сили Європи, гібридні загрози, безпілотні системи, військово-політичне співробітництво.

Reforming the Components of the Regional (European) Security System: Current State and Prospects

The article examines contemporary approaches to evaluating the security levels of states and regions against the backdrop of the ongoing transformation of the international security environment. The study analyzes the principal international indices applied for this purpose – the Global Peace Index, the Economist Intelligence Unit Quality of Life Index, the Legatum Prosperity Index, and the Global Firepower military power index – with particular attention to their methodological foundations, analytical strengths, and inherent limitations. The central finding is that none of these instruments adequately captures the qualitative dimensions of modern armed forces, including the operational role of unmanned aerial systems, electronic warfare capabilities, and accumulated combat experience.

48

—

The article traces the deterioration of the military-political situation in Europe, the expansion of hybrid threats emanating from the Russian Federation, and the consequent imperative to reform the existing regional security architecture. It substantiates the necessity of establishing new mechanisms for military-political cooperation and deepening defense integration among European states. Special attention is given to Ukraine's function as a pivotal element in continental security, in view of its frontline combat experience, the accelerated development of unmanned technologies, and its demonstrated capacity to adapt and innovate in contemporary warfare. The article further assesses the prospects of forming a European Defence Union and the evolving role of the EU, the United Kingdom, Poland, and Ukraine within potential integrated security arrangements. The authors examine several scenarios for Ukraine's strategic positioning – ranging from full European integration to autonomous strategic deterrence – in the context of shifting transatlantic relations and the partial reorientation of U.S. security commitments.

The authors conclude that existing ranking systems require substantive revision to incorporate the qualitative indicators of modern conflict, and that the further development of the European security system is most viably linked to the formation of integrated armed forces in which Ukraine occupies a structurally significant role.

Keywords: *military security, international security, European security, security indices, Global Peace Index, Global Firepower, integrated European armed forces, hybrid threats, unmanned systems, military-political cooperation.*

Актуальність дослідження. Незважаючи на прагнення міжнародного співтовариства до забезпечення стратегічної стабільності, запровадження обмежуючих режимів щодо зброї масового ураження та розбудови багатополлярної структури міждержавної взаємодії, світова політика залишається сферою, в якій воєнна сила продовжує застосовуватися для вирішення конфліктів інтересів. Активізація збройних конфліктів різної інтенсивності, сепаратистські рухи, неконтрольовані міграційні потоки, поширення тероризму та перегляд державних кордонів є системними проявами нестабільності, що формують нові вимоги до архітектури міжнародної безпеки.

В умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України та ескалації гібридних загроз на континенті перед кожною державою постає нагальне завдання визначення і практичного втілення ефективних заходів забезпечення воєнної безпеки. Воєнно-політична обстановка в Європі свідчить про довгостроковий характер російської загрози, що зумовлює необхідність суттєвого перегляду складових системи регіональної безпеки та механізмів військово-політичної взаємодії.

Необхідно також урахувати те, що на цей час існує небезпечна неузгодженість у міжнародному праві, яка стимулює суверенізацію різних народів і територій: це право нації на самовизначення, що увійшло у суперечність з правом держави на територіальну цілісність. Усе це є тривожними чинниками і симптомами нестабільності. За цих умов виникає необхідність пошуку для кожної країни доцільних заходів забезпечення необхідного рівня своєї воєнної безпеки та втілення їх у життя.

Аналіз воєнно-політичної обстановки, що склалася в Європі сьогодні, свідчить про те, що російська загроза, яка має довгостроковий характер, докорені зміни у зовнішньому та внутрішньому безпековому середовищі країн обумовлюють необхідність суттєвого перегляду складових і удосконалення системи забезпечення регіональної, у тому числі й воєнної, безпеки.

Метою запропонованої статті є дослідження еволюції воєнно-політичної обстановки в Європі в умовах зростання гібридних загроз з боку Російської Федерації та необхідність реформування архітектури регіональної безпеки за участю України. Зокрема буде здійснений аналіз сучасних підходів до оцінювання безпеки держав і регіонів, виявлення методологічних обмежень наявних індексів та обґрунтування напрямів реформування регіональної системи безпеки з урахуванням досвіду України у протидії збройній агресії РФ.

Виклад результатів дослідження. Громадянам в першу чергу потрібна впевненість у якісному житті, стабільності обстановки навколо. На нашу думку, якщо розглядати необхідні заходи безпеки загалом, то необхідно звернути увагу на перелік тих складових які визначені фахівцями як індекс якості життя (quality-of-life index). Розглянемо деякі з них для визначення спільних основних складових безпеки.

50 — Варіант розроблений компанією Economist Intelligence Unit. Він ґрунтується на методології, яка пов'язує результати досліджень щодо суб'єктивної оцінки життя в країнах з об'єктивними детермінантами якості життя в цих країнах. Опис показників, які враховувалися при складанні цього рейтингу включає: здоров'я, сімейне життя, громадське життя, матеріальне благополуччя, політичну стабільність та безпеку, клімат та географію, гарантію роботи, політичну свободу, гендерну рівність.

«Глобальний індекс миролюбства» (Global Peace Index) – індекс, розроблений соціологами та економістами з міжнародної групи експертів Інституту миру спільно з Центром миру та вивчення конфліктів Сіднейського університету, що характеризує, на їхню думку, рівень безпеки проживання у країнах та регіонах. Цей індекс є першою спробою ранжирування країн світу з безпеки проживання і враховує як внутрішні чинники, наприклад, рівень насильства в країні та злочинність, так і зовнішні міжнародні відносини країни, витрати на військові потреби та інші параметри. Рівень безпеки проживання оцінюється за 23 індикаторами.

Індекс якості життя від Numbeo – це рейтинг, який оцінює якість життя в країнах та містах на основі купівельної спроможності, рівня забруднення, доступності житла, вартості життя, безпеки, якості медичного обслуговування, часу на дорогу та клімату.

Індекс процвітання Legatum – показник, розроблений аналітичним центром Legatum Institute у Великій Британії, який оцінює рівень процвітання країн за широким спектром соціальних та економічних критеріїв. Серед них – безпека, соціальна підтримка, свобода особистості та можливості для підприємництва. Індекс показує, як різні аспекти суспільства впливають на рівень щастя та благополуччя громадян. Для оцінки використовується понад 100 різних показників, які згруповані у 12 ключових категорій, а саме:

- Безпека та захист: рівень злочинності, політичної стабільності та особистої безпеки громадян.
- Особисті свободи: дотримання громадянських прав.
- Управління: робота державних служб, прозорість законів, довіра владі.
- Соціальний капітал: рівень довіри між людьми, готовність допомагати один одному і піклуватися про тих, хто його потребує.
- Інвестиційне середовище: умови залучення інвестицій, захист прав власності та стабільність фінансових ринків.
- Підприємництво: наскільки просто відкрити бізнес та розвинути його.
- Інфраструктура та доступ до ринків: якість транспортної та комунікаційної інфраструктури, а також доступність внутрішніх та зовнішніх ринків.
- Економічна якість: стійкість економіки, доступ до можливостей для бізнесу та рівень зайнятості.
- Умови життя: доступ до житла, чистої води, санітарії та інших базових послуг.
- Охорона здоров'я: доступ до медичних послуг, якість охорони здоров'я та середня тривалість життя.
- Освіта: якість та доступність освіти, її відповідність вимогам ринку праці, рівень грамотності та можливість навчатися.
- Екологія та клімат: стан навколишнього середовища та комфортні кліматичні умови для життя.

Отже, у всіх наведених дослідженнях міжнародних експертів присутній показник політичної стабільності і безпеки. Однак події останніх десятиліть показують, що світ змінюється. Змінилися можливості контролю і впливу на життєдіяльність не тільки людей, організацій, держав, а й союзів (блоків) держав. Ця ситуація потребує реформування системи безпеки, особливо воєнної.

В попередніх дослідженнях авторів зазначалося, що «...важливим структурним елементом воєнної безпеки, який виконує роль своєрідної зв'язуючої ланки між її теоретичним змістом і практичними потребами, виступає військово-політична обстановка (ВПО). Усе це зумовлює необхідність подальшого систематичного вивчення та уточнення змісту і структури ВПО, удосконалення організаційно-технічного механізму її оцінки і прогнозування. Будучи складним утворенням, в якому тісно переплітаються процеси і явища у сфері міжнародних відносин, внутрішньої і зовнішньої політики окремих держав і їх коаліцій, ВПО характеризується динамізмом, багатобразністю тенденцій, форм прояву тощо. Тому класифікація всіх компонентів і їх параметрів (станів), які утворюють воєнно-політичну обстановку, являє собою достатньо складну проблему. Однак основними вихідними, базисними явищами, що детермінують воєнно-політичну обстановку, являються воєнна політика і воєнно-політичні відносини. (Fedenko 2010, 93).

52

Воєнна політика як складова частина входить до діяльності основних суб'єктів політики, як сфери взаємодії між ними, пов'язану, насамперед, з проблемою завоювання, утримання і використання державної влади, а також – реалізації визначення інтересів, політичних цілей. Вона безпосередньо пов'язана з військовим будівництвом, створенням збройних сил, їх підготовкою і застосуванням для досягнення політичних цілей, служить для забезпечення корінних інтересів і самого існування відповідних держав. Воєнна політика держав конкретизується в їх воєнних доктринах, військовій стратегії і в практиці військового будівництва.

У кінцевому підсумку сутність воєнної політики будь-якої держави (політичної партії) зводиться до покладеної в її основу концепції підготовки і використання військових засобів для досягнення політичних цілей...» (Fedenko 2010, 96).

Повертаючись до проблеми безпеки громадян, зауважимо, що варіант, розроблений компанією Economist Intelligence Unit, ґрунтується на методології, що пов'язує суб'єктивну оцінку якості життя з об'єктивними детермінантами: станом здоров'я, сімейним та громадським життям, матеріальним добробутом, політичною стабільністю і безпекою, кліматом, гарантіями зайнятості, політичними свободами та гендерною рівністю.

Ми також вважаємо, що лише суб'єктивно можна оцінювати дії деяких країн за відповідними військовими конфліктами і війнами: для одних це захист населення, територіальної цілісності та демократії, а для інших - втручання у внутрішні справи держави військовими (агресивними) методами порушуючи положення ст. 51 Статуту ООН. Хоча 14 грудня 1974 року Генеральна Асамблея ООН ухвалила Резолюцію «Визначення агресії». В ст. 1. якої визначено, що «Агресією є застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави, або яким-небудь іншим чином, несумісним зі Статутом Організації Об'єднаних Націй, як це зазначено в цій ухвалі.»

При цьому кількісні методи (витрати на оборону, витрати на військові (гібридні) операції за кордоном, розвиток науково-дослідних робіт в військовій сфері, ефективність роботи ВПК країни тощо) часто стають мало застосованими. Неоднозначним у зв'язку з цим називають взаємодію між зовнішньою та внутрішньою політикою країни та її оцінка (іноді суб'єктивна) різними сторонами на міжнародній арені.

Достатньо навести приклад що стосується угруповання КРІНК (CRINK), в яке входять Китай, Росія, Іран, Північна Корея. Неформальний альянс країн з авторитарними політичними режимами, що провадять дестабілізаційну діяльність та створюють загрози для міжнародної безпеки.

Одним із ключових компонентів сукупної могутності держави є її збройні сили. Їхню порівняльну силу відображає рейтинг Global Firepower (GFP), який об'єднує понад 50 показників: чисельність армії, кількість бронетанкової техніки, кораблів, літаків, обсяги фінансування, транспортну інфраструктуру, доступ до паливно-енергетичних ресурсів тощо. Водночас GFP не враховує наявності ядерної зброї, а відтак не відображає повного спектра стратегічних можливостей держав.

Вважаємо що цей перелік також не надає реального стану армій країн світу. Щороку у новинах згадують Global Firepower – «унікальний військовий рейтинг», який ніби дозволяє порівняти силу армій світу. В українських каналах на нього посилаються для підтвердження того, що Україна входить до топ-20 найсильніших армій світу. У російських же цим рейтингом закріплюють наративи про «другу армію світу». Global Firepower не лише не розкриває джерела, але

й не конкретизує, як тлумачити певні поняття. Але є важливий нюанс – у ньому є як неточності у кількісних даних, так і немає важливих якісних показників. На нашу думку, врахування при проведенні подібних розрахунків для визначення рейтингу результатів використання спроможностей нового озброєння в сучасних конфліктах і війнах необхідно і обов'язково. (VoxUkraine 2025).

Особливо критичною є відсутність безпілотної компоненти у переліку оцінюваних параметрів. Досвід 44-денної Другої карабахської війни (вересень–листопад 2020 р.) переконливо продемонстрував, що масштабне застосування безпілотних авіаційних систем здатне кардинально змінити хід збройної боротьби. Відповідно, індекси, розроблені до набуття БПЛА вирішальної ролі на полі бою, потребують принципового перегляду.

54 — Уже у 2024 р., після російського вторгнення в Україну, в збройних силах нашої держави був створений новий рід військ – Сили безпілотних систем. Утім, і до їхнього створення роль дронів на полі бою помітно зростала, як для ураження російських цілей у прифронтовій зоні, так і безпосередньо на території Росії. За даними Головкама ЗСУ, у січні 2025 року 66% російської техніки вивели з ладу завдяки різним ударним БПЛА.

Те ж саме стосується і морських дронів – рейтинг просто не враховує їх. Україна не має великого флоту, але дрони Sea Baby кардинально змінили баланс сил в акваторії Чорного моря, дозволило відновити зерновий коридор. Морські безпілотні системи не лише знищують кораблі РФ, але й перетворюються на багатофункціональну платформу: ними розміщують морські міни, їх оснащують снарядами реактивних систем залпового вогню, а встановлені на дрони ракети ППО вражають російські гвинтокрили.

Так само не розкривається такі складові як тактика дій збройних сил та навченість особового складу. Неможливо не враховувати, на нашу думку, внесення в єдиний рейтинг і рівень підтримки збройних сил цивільним населенням країни в разі війни: готовність мобілізуватися, робота на підприємствах ВПК чи внесення донатів на потреби оборони. Статистика в цьому питанні надає наступну інформацію: за два місяці 2025 року українці задонатили майже стільки ж, як за весь 2023 рік. Це стосується трьох найбільших фондів – United24, «Повернись живим» та фонду Сергія Притули і за три роки загальна сума складає 93,5 млрд. гривень.

Важко не погодитись з думкою деяких експертів які критикують в представлених показниках несумісність ряду компонентів, з яких складаються ці рейтинги, суб'єктивності відповідних даних, на яких вони засновані.

Саме тому оцінка, яка опублікована в щорічній доповіді Мюнхенської конференції з безпеки напередодні форуму, задала тон дискусіям, присвяченим співробітництву в галузі оборони та військової координації між союзниками. Тобто Росія сприймається як довгострокова і системна загроза Заходу.

Але на тлі розмивання ролі США у захисті Європи остання стикається з зростаючим військовим тиском і гібридними загрозами з боку Росії, а це означає, що час, що залишається для зміцнення східного крила НАТО, може бути набагато коротшим, ніж передбачалося.

Агресія Кремля вийшла на новий рівень. Вона вже розширила свою гібридну кампанію по всій Європі. Про це йдеться у новому звіті Міжнародного центру боротьби з тероризмом (ІССТ). Дослідники з Нідерландів зафіксували не менше 151 акту насильства, саботажу енергетичних мереж та телекомунікацій, організації актів вандалізму та кібератак, масових порушень повітряного простору європейських країн, підпалів, бомбардувань та інших злочинних чи терористичних дій, пов'язаних з Росією, з лютого 2022 року, включаючи щонайменше 12 випадків після липня 2025 року. Експерти наголошують, що ці дії є «тіньовою війною» Росії з метою залякування союзників України і демонструють уразливість Європи. (Charter97, 2026a).

У звіті конференції також наголошується, що Росія повністю перевела свою економіку на військові рейки, спрямовуючи 40% федерального бюджету на оборону. Вони попереджають, що Росія не лише не відмовилася від своїх максималістських цілей в Україні, а й готує свої війська до нових конфліктів. (Charter97, 2026b).

Згідно з розвідувальними оцінками, наведеними у звіті, Москва може бути готова до регіональної війни в регіоні Балтійського моря протягом двох років після можливого перемир'я в Україні або локальної війни проти однієї із сусідніх країн вже через шість місяців.

Розроблені сценарії нападу з одного боку і захисту країни з іншого заповнюють інформаційний простір і виконують роль психологічного тиску як елемент гібридного впливу у можливій подальшій агресії.

До прикладу, Литва відпрацьовувала чотири можливі варіанти, якщо Росія атакуватиме країни Балтії. Командувач Литовської стрілецької спілки полковник Лінас Ідзеліс вважає, що перший сценарій – це гібридна війна, яка подібна подіям 2014 року в Україні в Криму. Це стосується протяжності всього російського західного кордону, починаючи від кордонів Фінляндії до Естонії. Активізація російських військових спроможностей уздовж кордону створює додаткову загрозу для держав Балтії та вимагає посиленої уваги союзників до регіону міста Нарва, одного з найслабших місць країн НАТО на східному кордоні. Другим сценарієм, який вивчався під час навчань, була зміна свідомості місцевого населення через операції рефлексивного контролю. Третій сценарій – енергетична блокада. Саме тому Литва від'єдналася від російських електромереж та відмовилася від російських газу та нафти. Четвертий сценарій – це несподівана та швидка атака, яка супроводжуватиметься «Шахедами», крилатими та балістичними ракетами десь о п'ятій годині ранку. Останній сценарій вважається найнебезпечнішим як для Європи в цілому, так і для країн Балтії зокрема.

56

Ми також хочемо звертаємо увагу на суттєву компоненту ВПО яка складається в європейському регіоні. Європі вкрай необхідно підготуватися до сценаріїв, які передбачають часткове чи значне скорочення американської військової присутності на континенті. З приходом Трампа США почали планувати масштабне скорочення військової присутності у Східній Європі в жовтні минулого року. Близько 800 американських військових відкликають з Румунії, а також планують зменшити контингент у Болгарії, Словаччині та Угорщині. Крім того, адміністрація Дональда Трампа розглядає можливість покарання країн НАТО, які Вашингтон вважає «ненадійними» через їхню позицію під час конфлікту США та Ізраїлю з Іраном. План передбачає виведення американських підрозділів із держав, що обмежували підтримку військової кампанії, та їх передислокацію до лояльних союзників. Хоча про повний вихід США з Альянсу не йдеться, такий крок свідчить про глибокий розкол у трансатлантичних відносинах.

Отже, світ вступив у нову фазу відкритих конфліктів і війн, а міжнародний порядок все більш витискається політикою сили. Зацікавлені експерти стверджують, що така перспектива означає, що уряди європейських країн мають прискорити переформування збройних сил, збільшення запасів боєприпасів і їх номенклатури, активізува-

ти закупівлю систем ППО з достатньою кількістю ракет, посилити роль нових технологій та покращити можливості країн щодо прийому союзних військ, включаючи логістику та інфраструктуру, а також забезпечити військову мобільність союзних військ, дислокованих на постійній або ротаційній основі в першу чергу в таких країнах, як Польща, Литва, Латвія і Естонія.

Російський військовий бюджет з точки зору паритету купівельної спроможності сягає 85% всіх оборонних видатків країн-членів Євросоюзу, заявив європейський комісар з питань оборони та космосу Андрюс Кубілюс. Про це він сказав, виступаючи на конференції «Народ і оборона» в Швеції 11 січня цього року. З огляду на це поточне керівництво ЄС від початку каденції оголосило порядок денний «Оборонна готовність 2030».

Також одним із питань, яке поставив єврокомісар, є формат потенційного Європейського Оборонного Союзу: «Чи він має включати Сполучене Королівство та Норвегію? Чи має він включати Україну, її збройні сили, оборонну індустрію та випробуваний у боях досвід?».

Саме тому, на нашу думку, зараз на порядку денному постає дуже відповідальне питання для Європи: «Чи спроможні лідери країн завершити свої плани і намагання створити збройні сили від часів прийняття Петербургської декларації у 1992 році. (Fedenko 2011, 58).

Еволюцію розвитку питання створення ЗС ЄС ми вже розглядали в попередніх матеріалах і зазначали наступне. Логіку подальшого розвитку ЄС диктувала на той момент необхідність зміцнення загальної європейської політики безпеки і оборони (ЕПБО), включаючи створення загальних збройних сил. У висновках ми вказували що, «...у глобальному масштабі майбутні ЗС ЄС, найімовірніше, доповнюватимуть американські ЗС, і виконуватимуть в основному миротворчі і поліцейські операції. Істотне нарощування коаліційного військового потенціалу ЄС неможливе без завершення реформи органів управління, спрощення процедури ухвалення рішень з принципових питань, подолання дисбалансу в розвитку між «старою» і «новою» Європою. В цілому аналіз політики Європейського союзу в області безпеки свідчить про військово-політичні амбіції організації, які в даний час перевищують реальні можливості країн – учасниць. Разом з тим, існуюча Європейська стратегія безпеки здатна створити необхідні передумови для їх реалізації і підтверджує наміри Євросоюзу використовувати зміни геополітичної обстановки в світі для

закріплення за ЄС статусу одного з провідних інститутів системи європейської і міжнародної безпеки, що формується...»

Президент України Володимир Зеленський наголошує, що саме українська армія, яка здобула унікальний бойовий досвід у протистоянні з Росією, могла б стати фундаментом спільних збройних сил Європи після завершення повномасштабної фази війни (Suspilne 2026). Зеленський закликав Європу вже нині сформувати фінансову базу для збереження кадрового потенціалу ЗСУ, щоб запобігти втраті безцінного бойового досвіду.

Досвід України у протидії ракетним і дронним ударами, адаптація засобів РЕБ, розвиток морської безпілотної компоненти та забезпечення функціонування зернового коридору в умовах активної фази бойових дій вже стали затребуваними за межами України. Участь українських військових фахівців у консультаціях щодо оперативної обстановки в Ормузькій протоці та співпраця в рамках операції «Епічна лють» (Operation Epic Fury) підтверджують значний потенціал України як безпекового партнера з відчутними операційними компетенціями.

58

Президент також зазначив, що Україна вже зробила значний внесок у безпеку партнерів, адаптуючи західне озброєння до умов сучасної війни та передаючи практичні знання щодо ефективності зброї й дронів. «Без української армії, без мільйона людей з досвідом війни, створити такі сили буде неможливо. Все залежить від політичної волі європейців», – підкреслив президент.

Ми вважаємо, що основою цього Європейського Оборонного Союзу міг би стати альянс України, Великої Британії та Польщі, започаткований у лютому 2022 року. Задачами якого при створенні були військово-політичне співробітництво, спрямоване на зміцнення безпеки в Східній Європі та протидію російській агресії, об'єднання зусиль країн у сфері оборони, торгівлі та захисту кордонів, діючи на практиці.

Безперечно, існують і інші варіанти розвитку подій, які розглядають різні сценарії. На нашу думку і думку експертів, останні заяви... щодо намірів США вийти з НАТО відкриває перед Україною певні сценарії розвитку подій.

Як вважають фахівці, за одним з них наша держава так і не стане членом Північноатлантичного альянсу, за іншим – Україна стане частиною оновленої європейської системи безпеки без Штатів.

І лише один з цих варіантів, як ми розуміємо, може забезпечити нашу державу від нових вторгнень РФ.

У зв'язку з чим, экс-міністр закордонних справ України Володимир Огризко запропонував своє бачення цього питання. «...Для України ситуація може розвиватися двома шляхами. Перший – ми стаємо частиною європейської системи безпеки без США, але не проти США. Сьогодні Трамп, завтра – інший президент, і співпраця відновиться. Це оптимальний сценарій. Іншим варіантом стане збереження ситуації в її поточному вигляді: Україна залишиться у «сірій зоні». Тоді альтернативи поверненню до ядерного статусу просто не буде. Бо інакше ми завжди будемо мішенню для Росії.

Або ми інтегруємося з Європою і разом будуємо систему безпеки, де використовуються і наші можливості, і їхні ресурси. Або, якщо нас не хочуть бачити – ми діємо самостійно. ...Тобто Україна стає членом ЄС, економічно розвивається, але додає ще й ядерний компонент. ...Можливо, до цього приєднається і Польща, де вже звучать подібні ідеї. Ось така перспектива, якщо хтось на Заході досі думає, що Україною можна маніпулювати».

Отже, ми вважаємо що, в сучасних умовах перелік складових безпеки треба переглядати щоб в подальшому забезпечити мирне життя європейського континенту і, безперечно, України.

Війна показала, що міжнародні гарантії безпеки, включаючи Будапештський меморандум, залежать не від підписаних документів або юридичних формальностей, а виключно від реальної готовності держав їх захищати силою.

Подальша стійкість України безпосередньо пов'язана з її європейською інтеграцією. З огляду на політичний глухий кут щодо НАТО доречно розвивати існуючі або створювати альтернативні механізми для інтеграції України в майбутню архітектуру європейської безпеки.

Ми відкриті до взаємовигідного партнерства з тими, хто готовий спільно працювати для захисту життя, стабільності та безпеки людей, країн, континентів.

Прем'єр-міністр Польщі Дональд Туск, який закликає всю Європу збільшити витрати на оборону, з цього приводу сказав: «Ми маємо простий вибір – або гроші сьогодні, або кров завтра. Я говорю не про Україну, я говорю про Європу».

Висновки. Таким чином, сучасна система міжнародної та регіональної безпеки потребує концептуального переосмислення. Існуючі рейтингові інструменти – GPI, GFP та похідні індекси – систематично ігнорують якісні параметри збройних сил: бойовий досвід, безпілотну компоненту, засоби РЕБ та рівень суспільної підтримки армії. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну довело, що реальна боездатність держави визначається не кількісними показниками рейтингів, а здатністю до адаптації, технологічних інновацій і мобілізації суспільного потенціалу.

Подальший розвиток європейської системи безпеки доцільно пов'язувати з формуванням інтегрованих збройних сил континенту, в яких Україна має зайняти структурно значуще місце – насамперед через внесок накопиченого бойового досвіду та безпілотних технологій. Міжнародні гарантії безпеки, включаючи положення Будапештського меморандуму, мають спиратися не на юридичні формальності, а на реальну готовність держав-гарантів відстоювати їх силою. Вирішення питання архітектури майбутньої системи безпеки залежить від політичної волі євроатлантичних партнерів – і саме ця воля стане визначальним фактором безпеки України та Європи в найближчі десятиліття.

60

References:

1. Charter97. 2026a. Munich Conference Report: Russia May Attack the Baltic States. February 14, 2026. <https://charter97.org/news/2026/2/14/673697/>
2. Charter97. 2026b. WSJ: Putin Wages Shadow War Against Europe. February 25, 2026. <https://charter97.org/news/2026/2/25/674908/>
3. Fedenko, O. V. 2010. «Shliakh do stvorennia zbroinykh syl Yevropeiskoho Soiuzu» [The Path to the Creation of the Armed Forces of the European Union]. *Visnyk naukovo-informatsiinoho tsentru mizhnarodnoi bezpeky ta yevroatlantychnoi spivpratsi*, no. 3–4 (19–20): 93–102.
4. Fedenko, O. V. 2011. «Osoblyvosti metodyky otsinky voienno-politychnoi obstanovky v suchasnykh umovakh» [Specific Features of the Methodology for Assessing the Military-Political Situation in Modern Conditions]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn: zbirnyk naukovykh prats*, no. 101, part 1: 54–61.

5. Radio Svoboda. 2026. «Kubilius: ES povynen rozhlianuly stvorennia vlasnoi Rady bezpeky» [Kubilius: The EU Must Consider Establishing Its Own Security Council]. January 12, 2026. <https://www.radiosvoboda.org/a/news-kubilius-es-rada-bez-ekp/33645385.html>

6. Suspilne. 2026. «Zelenskyi nazvav ukrainsku armiiu osnovoiu mozhlyvykh obiednanykh syl Yevropy» [Zelensky Named the Ukrainian Army the Foundation of Possible United European Forces]. January 23, 2026. <https://suspilne.media/1221332-zelenskij-nazvav-ukrainsku-armiu-osnovou-mozlivih-obednanih-sil-evropi/>

7. VoxUkraine. 2025. «Global Firepower – viiskovy reitynh bez pereverenykh faktiv ta prozoroi metodolohii» [Global Firepower – A Military Ranking Without Verified Facts and Transparent Methodology]. February 26, 2025. <https://voxukraine.org/global-firepower-vijskovyj-rejtyng-bez-perevirenyh-faktiv-ta-prozoroyi-metodologiyi>